

P Á L Y Á Z A T

a Magyar Köztársaság Nagykövetsége Kulturális Tanácsosi Hivatala - Kairó igazgatói állására

Alulírott, Dr. Zimonyi István, tisztelettel megpályázom a Kulturális Közlöny 2007/10-es számában, a Magyar Köztársaság Nagykövetség kairói Kulturális Tanácsosi Hivatal vezetésére meghirdetett igazgatói állást.

Jelenlegi munkahelyem a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, ahol tanszékvezető habilitált docensként dolgozom a Középkori Egyetemes Történeti Tanszéken. (Részletes szakmai önéletrajz mellékelve).

1./ Egyiptom jelentősége magyar művelődéspolitiká számára.

Minden kétséget kizáróan Egyiptom az arab világ egyik legjelentősebb, legkiegyensúlyozottabb és a Földközi-tenger medencéjének északi részével és az Európai Unióval az egyik legerőteljesebb kapcsolatokkal rendelkező országa. Egyiptomot az arab országok között játszott kiemelkedő szerepe, kulturális sokszínűsége a magyar művelődéspolitiká számára is kiemelkedő fontosságú partnerré teszi. Egy olyan ország, melynek kultúrájában egyszerre vannak jelen az ókori és a korai keresztény elemek, valamint az iszlám kulturális gazdagsága, rendkívüli lehetőségekkel és vonzerővel rendelkezik. Tekintettel arra, hogy a magyar orientalisztika fejlődésében Egyiptom kulcsfontosságú, továbbá, hogy a magyar művelődés-politika mindig is megkülönböztetett figyelmet fordított az Egyiptommal való kapcsolatra, a magyar-egyiptomi oktatási-kulturális és tudományos együttműködésnek is komoly hagyományai vannak.

Úgy vélem, hogy ezekre a hagyományokra és a meglévő bázisra építve az Európai Unió tagjaként Magyarországnak fejlesztenie, gazdagítania, modernizálnia kellene az Egyiptommal kialakított kapcsolatrendszerét. Tudvalévő, hogy Egyiptomra (és Egyiptomban) is hatnak azok a feszültségek, amelyek a mai Közel-Kelet helyzetét meghatározzák. A kulturális, tudományos és oktatási együttműködésnek az is a küldetése, hogy a « civilizációs szembenállás » enyhítésén munkálkodjon és hogy közép- és hosszú távon Magyarország és Egyiptom, tágabb értelemben pedig az Európai Unió és az arab világ országai közötti közeledést segítse elő. Fontos feladat e téren az, hogy hozzá tudjunk járulni a két térség országaiban a másikkal szemben kialakult sztereotípiák feloldásához, az európai (jelen esetben mindenekelőtt a magyar) kultúra és az iszlám (jelen esetben mindenekelőtt az egyiptomi) kultúra kölcsönös, jobb és pontosabb megismeréséhez.

2./ A magyar kulturális diplomácia egyiptomi lehetőségei.

Az igazgatói pályázat sikere esetén az Egyiptommal kapcsolatos munkámat természetesen azzal kezdeném, hogy áttekinteném azokat a konkrét programokat és együttműködési területeket, amelyek az eddigi együttműködés alapjául szolgáltak. Véleményem szerint minden olyan kapcsolatot meg kell tartani, és tovább kell fejleszteni, amelyek eddig a magyar-egyiptomi kulturális együttműködést sikerrel szolgálták. Ennek nyilvánvalóan vannak intézményes, intézmény-közi és személyes vetületei. Munkám első időszakában ezeket a kapcsolatokat kell majd felmérnem, előbb Magyarországon, majd Egyiptomban.

A magyar-egyiptomi együttműködés egyik legfontosabb intézményi letéteményese a Kairói Kulturális Tanácsosi Hivatal, mely a magyar intézetek között (tudomásom szerint) az egyetlen olyan szervezet, amely muszlim kultúra keretei között működik. A magyar-egyiptomi kapcsolatokat kiegyensúlyozottnak, de továbbfejleszthetőnek és tovább-fejlesztendőnek látom. Úgy vélem, ehhez a kulturális diplomácia eszközeivel is erőteljesen hozzá lehet járulni. Fontosnak tartom hangsúlyozni a Magyarország uniós tagságából következő új helyzetet is, mely az egyiptomi partner elvárásait és hazánk lehetőségeit egyaránt növelheti. (Az Európai Unió 2008-at az interkulturális párbeszéd évének nyilvánította, és – ismereteim szerint – vannak olyan elképzelések, amelyek ennek egyik megnyilvánulásaként a Földközi-tenger medencéjének déli részén elterülő országokra az Európai Unió országai kiemelt figyelmet szentelnének. Elképzelhetőnek tartanám, hogy e program keretében Magyarország elsősorban Egyiptomra fordítson kiemelt figyelmet.)

Az a körülmény, hogy az egyiptomi fővárosban Magyar Intézet létezik, lehetővé teszi, hogy a Kairóban lévő más, elsősorban az Európai Unió országait képviselő kulturális intézetekkel is munkakapcsolat alakuljon ki. E területen szakmai kapcsolataim és az angol melletti német nyelvismeretem elsősorban a Goethe Intituttal és a British Councilal való kapcsolatfelvételre predesztinálnak, de természetesen fel kellene mérni azokat a lehetőségeket, amelyek más országok kulturális intézeteivel való együttműködésben rejlenek.

A magyar intézet működését a kairói magyar nagykövetséggel szoros együttműködésben képzelem el, melynek ki kellene terjednie a nagykövetség külgazdasági ügyekkel, a tudományos és technológiai ügyekkel foglalkozó attaséjával való együttműködésre, továbbá szoros partnerséget tartanék szerencsésnek a turisztika területének képviselőjével is. Az oktatási és kulturális kapcsolatok kiépítésében támaszkodni szeretnék azokra az ismeretekre és kapcsolatrendszerre, melyekkel a rokon-területeken dolgozó kollégák rendelkeznek.

A helyi együttműködési rendszer egyik pillérét képezné az a kapcsolat, amely talán a legfontosabb "cél-közönséggel", az egyetemi hallgatókkal kerül majd kiépítésre. Ugyancsak kiemelt figyelmet érdemel az egyiptomi felsőoktatásban dolgozó oktató kollégákkal (mindenekelőtt a magyar lektorral) való kontaktus felvétele és ápolása.

Nyilvánvaló, hogy a kairói Kulturális Tanácsosi Hivatal alapfeladatai közé tartozik a magyar-egyiptomi kulturális, oktatási és tudományos együttműködés folyamatosságának biztosítása. Ismereteim szerint az együttműködést a két ország közötti kétoldalú kulturális, tudományos és oktatási egyezmény határozza meg, ez tekinthető az együttműködés alapdokumentumának. A hozzám informális csatornákon eljutott értesülések alapján a rövidesen lejáró egyezmény szakmai előkészítése folyamatban van. Evvel kapcsolatban nagyon fontosnak tartom, hogy a megállapodás minden, a felek számára fontos részterületen megbízható feltételeket tartalmazzon, és mielőbb aláírásra kerüljön. Véleményem szerint a jelenleg formálódó egyezménynek meg kellene alapoznia az együttműködés leghatékonyabb formáit, hozzá kellene járulnia az eddigi intézményi kapcsolatrendszer megszilárdításához és kibővítéséhez, és olyan, a kapcsolatok fejlesztésében meghatározó szerepet játszó szakembergárda kialakulásához (oktatási, kutatás, kultúra és gazdaság területén egyaránt) mely mindkét kultúra (európai és közel-keleti) terén megalapozott szakszerű ismeretekkel rendelkezik, Magyarországot ismeri, vagy meg kívánja ismerni.

A kapcsolatok alakítása szempontjából alapvető lenne a magyarországi Közel-Kelet-kép átalakítása is, ebben az Egyiptomban megforduló magyar ösztöndíjasokra komoly szerep hárulhatna. Többek között éppen ezért lenne fontos egy olyan, koncepciózus és felelősségteljes ösztöndíj-politika, mely a két ország ifjú szakembereinek másik országban való képzését garantálja.

A kairói Kulturális Tanácsosi Hivatal működésének jelenlegi lehetőségeit részleteiben nem ismerem, feltételeiről a Balassi Intézet honlapján tájékoztam.

A kairói Kulturális Tanácsosi Hivatal infrastrukturális feltételei, a hozzám eljutott információk alapján, fejlesztésre szorulnak: az intézet épülete ismereteim szerint nincs jó állapotban. Fontos lenne olyan körülményeket teremteni, melyek méltóak egy Európai Unió ország kulturális képviselőjéhez. Ha az épület nem alkalmas jelentősebb kulturális rendezvények befogadására, akkor nyilvánvalóan külső helyszíneket kell keresni (a külső helyszínen való jelenlétnek a kultúra és a tudomány közvetítésében egyébként is fontos szerepe kell, hogy legyen). Ha az egyiptomi-magyar kapcsolatokat a magyar művelődéspolitikai és az arab világ közötti kapcsolatok egyik kulcsfontosságú elemének tekintjük, akkor meg kell teremteni annak feltételeit, hogy ez a kapcsolatrendszer hatékonyan működjön.

Ugyanakkor a rendelkezésre álló információk alapján úgy tűnik, hogy a jelenlegi épület arra mindenképpen alkalmas, hogy szerény körülmények között könyvtárat működtessen, és kisebb létszámú rendezvényeket befogadjon. Fontosnak tartom, hogy – a Balassi Intézet hathatós támogatásával – kiépüljön egy, a mai igényeknek megfelelő színvonalú Hungarológiai Könyvtár, továbbá hogy a lehetőségekhez mérten, a Kairóban élő magyarok és Magyarország iránt érdeklődő kairóiak számára kellő minőségű DVD és videotár álljon rendelkezésre. Mindezt olyan internetes és informatikai fejlesztéssel lenne célszerű kiegészíteni, mely lehetővé tenné, hogy az Intézet a magyar kultúra és oktatás iránt érdeklődők természetes találkozási helyévé váljon.

3./ A magyar kultúra egyiptomi jelenléte és továbbfejlesztési lehetőségei

Mindenekelőtt fontos meghatározni, hogy mi az a kulturális értékrendszer, amit egy magyar kulturális intézet Egyiptomban képviselni tud. Ez a kultúra egyrészt – nyilvánvalóan – az európai kultúra része, melynek általános vonásai az egyiptomi környezetben könnyen azonosíthatók. Másrészt, az európai kultúrán belül annak egy speciális megjelenése, melynek nagyon sok olyan vonása van, mely a magyar kultúrát Kelethez köti. Úgy vélem, azoknak az elemeknek a kommunikálása, melyek a magyar kultúra eme sajátos „híd-szerepének” a kiemelését jelenti, lehet az egyik specifikuma a magyar művelődés egyiptomi megismertetési folyamatának.

Ugyanakkor – különösen ebben az összefüggésben természetes – hogy az Egyiptomban bemutatandó magyar kultúrán az egyetemes magyar kultúra értendő, és ehhez nem csak a Magyarország határain kívül, a Kárpát-medencében élő magyarság kultúrájának megismertetése tartozik hozzá, hanem azoknak az értékeknek a bemutatása is (a világ különböző részein élő magyar művészekre és tudósokra gondolok), melyeknek fontossága nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő.

Úgy vélem, hogy a magyar kultúra bemutatásánál rendkívül lényegesek a befogadó közeg elvárásai és várható reagálása. Ahhoz, hogy a magyar kultúrával mélyebb és tartósabb kapcsolatot sikerüljön létrehozni, valószínűleg mást kell bemutatni Bukarestben, Londonban, Moszkvában vagy Kairóban. Az intézet konkrét programjának kialakításánál ezeket a szempontokat messzemenően figyelembe kívánom venni.

Fontosnak tartom ugyanakkor (s ha erre a kapcsolati és anyagi feltételek megteremthetők), hogy a Kairói Magyar Intézet kilépjen a főváros kereteiből, és – pl. a nagykövetség akcióival és céljaival, illetve a meghatározott prioritásokkal párhuzamosan – Kairón kívüli fontos szellemi és kulturális központokban (pl. Alexandria) is megjelenjen. Az intézeti lehetőségek mellett, a magyar művelődéssel kapcsolatos területek bemutatását tehát alapvetően – a meglévő és a továbbiakban kialakítandó kapcsolatrendszer segítségével – külső helyszíneken képzelem el. Ugyanígy lényegesnek tartom, hogy a magyar főváros kínálata mellett az ország más felsőoktatási és kulturális központjai és fesztiváljai is bekerülhessenek a partnerek közé. Erre számos lehetőség kínálkozik, az egyik legígéretesebb az iszlám és

ókeresztény emlékekkel is bővelkedő Pécs, mely 2010-ben Európa kulturális fővárosa lesz. Egyiptom bemutatkozása jól szolgálhatja a magyar kulturális értékek megismertetésének folyamatát.

Természetes, hogy vannak olyan művészeti ágak, amelyekben az együttműködés természetesebb és könnyebb, amelyek iránt az érdeklődés nagyobb. Az egyiptomi-magyar kulturális kapcsolatok terén hagyományosan jó volt és jó lehet az együttműködés a zene és filmművészet területén, melyeknek segítségével a kultúráink közötti kommunikáció könnyebb. Biztosítani szeretném, hogy az eddig kialakult filmes és zenei kapcsolatok megmaradjanak, illetve tovább gazdagodjanak. Mindkét területen a kialakult kapcsolatokra építve kívánom fejleszteni az együttműködést, amelyben már számíthatunk az Európai Unió partnereinkre is, illetve közös rendezésekre.

Ösztönözni szeretném a műfordításokat (ismereteim szerint Petőfi fordítások és a Nobel-díj következtében Kertész Imre-fordítások jutottak el a közelmúltban az egyiptomi közönséghez.) Kísérletet szeretnék tenni arra, hogy a fordítói tevékenységet fellendítsük. Ezzel egy időben próbálkoznék azzal, hogy a magyar irodalom angol, német és francia nyelvre fordított alkotásainak bemutatásához partnereket találjak. A fotóművészete és a design területén jelentős magyar eredmények vannak, melyeknek megismertetése ugyancsak törekedni szeretnék.

4./ Felsőoktatási és tudományos kapcsolatok:

A felsőoktatási területen kialakítható kapcsolatok fontossága napjainkban folyamatosan növekszik. A magyarországi felsőoktatás mind nyitottabb, és mindinkább törekszik arra, hogy megismertesse magát a világban, oly módon is, hogy magas szintű – magyar és idegen nyelvű (elsősorban angol, német és francia) – szolgáltatásaival hazánkba vonzza az érdeklődő külföldi hallgatókat. E területen a magyar-egyiptomi kapcsolatoknak már komoly hagyományai vannak. Az új lehetőségek, a magyar felsőoktatás által kínált, az Európai Unió egyetemeivel „kompatibilis” programok megismertetése, és az érdeklődő hallgatók Magyarország felé irányítása lényeges feladat. A lehető legszélesebb körben kellene tehát megismertetni a mai magyar felsőoktatás lehetőségeit.

Természetesen tovább kell ápolni a magyar orientalisztika kiemelkedő egyiptomi hagyományait. A tudományos együttműködés terén magyar részről az egyiptológia, kopt kultúra és az arabisztika volt a kiemelkedő szakterület, és várhatóan ezeknek a szerepe a továbbiakban is jelentős marad.

Az egyiptológiai kutatásoknak nagy szerepe volt a Tanácsosi Hivatal életre hívásában és működtetésében, s minden bizonnyal a továbbiakban is az egyik legfontosabb együttműködési terület marad, melyet a hivatalnak ez után is segítenie kell. Az elmúlt időszakban bekövetkezett veszteségek (olyan jeles magyar szakemberek távoztak körünkől, mint Kákossy László vagy Gaál Ernő) ellenére a magyar egyiptológia hagyományai folytatódnak, s az eddig kivívott pozíciók megőrzése és továbbfejlesztése – ismereteim szerint – a kulturális tanácsosi hivatal egyik legfontosabb feladatai közé tartozott; minden valószínűség szerint az egyiptomi-magyar kooperáció ezen a téren is folytatódni fog.

A kopt egyházi zene kiemelkedő tudósa Tóth Margit, akinek több évtizedes kairói tartózkodása a zenetudomány területén meghatározó lehet a további kapcsolatok építése szempontjából. Török László akadémikus a kopt művészet nemzetközileg elismert vezető kutatója az MTA Régészeti Intézetében dolgozik, és a kopt-magyar tudományos kapcsolatok fejlesztésében már eddig is döntő szerepet játszott. Emellett ő volt a szakmai irányítója a kopt kiállításnak „A fáraók után. A kopt művészet kincsei Egyiptomból” (Szépművészeti Múzeum, Budapest 2005. III. 18. - 2005. V. 22.), amihez az Egyiptomi Múzeumok is hozzájárultak. A

régi egyiptomi és az iszlám kultúra hasonló szintű megjelenítésének előkészítése is fontos feladat.

A magyar arabisztika a térséggel kapcsolatba hozható magyar felsőoktatás egyik legfontosabb területe. Ebben az ELTE Orientalisztikai Intézetének Arab Tanszéke kiemelkedő szerepet játszott és játszik. A hazai arabisták képviselői rendszeresen kapnak ösztöndíjat az államközi csereprogram keretében. Egyetemei hallgatók és PhD-hallgatók számára is lehetőség nyílik ösztöndíjasként tanulmányutat tenni Kairóban. A Nílus menti fővárosban található az arab világ egyik legnagyobb kéziratára, és így Kairó az arabisztikai kutatások egyik központja.

Fontos kérdés általában a magyar-arab és speciálisan a magyar-egyiptomi kapcsolatok történetének feldolgozása. Ennek keretében kerülhetne sor a középkori magyar királyság történetére vonatkozó muszlim forrásgyűjtemény anyagának összeállítására, közös konferenciák szervezésére, ahol a török népek (kunok vagy kipcakok, Oszmán Birodalom) szerepének párhuzamos vizsgálatát lehetne elvégezni (magyar illetve egyiptomi vonatkozásban). Az újkori és jelenkori kapcsolatrendszer történeti feldolgozása is része lehetne ennek a programnak. E téren, természetesnek tartom, hogy szűkebb szakterületemről indulva, a tudományos munkában is aktívan részt vegyek.

A hungarológia intézményes és tudományos szintű megteremtése a hosszú távú célok közé tartozik, ami részben a kairói Ain Samsz Egyetemen folyó magyar nyelvű képzés fejlesztésén illetve az arab-magyar kapcsolatok feldolgozásán keresztül valósítható meg. A különböző szakterületeken oktató és kutató magyar és egyiptomi egyetemek közötti kapcsolatok fejlesztését döntő fontosságúnak tekintem.

Hagyományosan, egyiptomi részről a magyarországi agrár-, orvosi-, műszaki-, informatikai és természettudományok iránt mutatkozik érdeklődés. Fel kellene mérni az igényeket, és meg kellene vizsgálni, hogy az olyan területeken, mint a turisztika vagy éppen a környezetvédelem, van-e érdeklődés és lehetőség további együttműködés kialakítására. A tanácsosi hivatal vezetőjének fontos szerep juthat abban, hogy a különböző felsőoktatási intézményeket kapcsolatba hozza egymással, és elősegítse a rendszeres oktatói, tudományos kutatói és hallgatói kapcsolatokat, a hallgatói és szakembercserét.

Magyar nyelvoktatás, ismereteim szerint, az Ain Samsz Egyetem Idegen Nyelvi Karán, a Német Tanszékhez kapcsolva folyik, ahol egy magyar lektor végzi a magyar nyelvoktatással kapcsolatos feladatokat. A magyar nyelvoktatás területén az Ain Samsz Egyetem és a Balassi Intézet között van együttműködés. A magyar nyelv oktatására építve, a magyarországi továbbképzési lehetőségeket is kihasználva lehetne arra kísérletet tenni, hogy a magyar irodalom megfelelő fordításban juthasson el az arab nyelvű olvasókhöz is.

Tudomásom szerint a Kulturális Hivatal igazgatója egyben a Nagykövetség kulturális tanácsosa is. Ebből következően természetes, hogy az igazgató a nagykövetséggel, a nagykövetségen dolgozó kollégákkal szoros együttműködésben tevékenykedik, és ellátja azokat a kulturális diplomáciai feladatokat, amelyek ezen a területen felvetődnek. A kairói intézet vezetőjének tehát természetes módon, a nagykövetség diplomatájaként és – a Hivatal igazgatójaként – a magyar művelődési politika képviselőjeként kell eljárnia. Hatékonyasága azon is múlik, hogy milyen a kapcsolata a Nagykövetséggel, s hogy a követség különböző szekcióival mennyire sikerül együttműködni. Megbízatásom esetén arra törekednék, hogy ezt a kettős kapcsolatrendszert a lehető leghatékonyabban használjam ki a magyar kulturális diplomácia céljainak megvalósítása érdekében.

Elképzeléseim megvalósításához a legfontosabbnak a következő intézményekkel való együttműködést tekintem: ELTE, Ókortudományi Intézet, Egyiptológia Tanszék, Orientalisztikai Intézet, Ségi Filológiai és Arab Tanszék, MTA Könyvtára, Keleti Gyűjtemény, MTA Régészeti Intézete, MTA Orientalisztikai Bizottság. A kulturális és művészeti programok kialakításához igénybe szeretném venni a magyarországi gyűjtemények, fesztiválok (pl. Budapesti Tavaszi

Fesztivál, Szegedi Szabadtéri Fesztivál), hazai klasszikus és modern zenei központok, az Iparművészeti és a Képzőművészeti Egyetem segítségével.

A mai Magyarország bemutatásánál lényeges szempont, hogy megjelenési lehetőséget kapjanak a kortárs művészetek alkotásai, illetve a hazai szakmai partnerekkel konzultálva az ifjú magyar művészek is bemutatkozhatnak Egyiptomban.

Ugyanakkor természetesen, amennyiben pályázatom sikeresnek bizonyul, a kiutazásom előtt rendelkezésre álló időben fel kívánom mérni azokat a lehetőségeket (partnereket, intézményeket), amelyeknek segítségével a magyar kultúra egyiptomi képviselőjében további támogatást kaphatok.

Szeged, 2007. június 20.

Dr. Zimonyi István